

125

PERSDIENST
INTERNATIONALE
COMMUNISTEN
HOLLAND

Marxisme en Staatscommunisme

Adm.: H. CANNE MEIJER.
Transvaalstraat 125, Amsterdam-O.

P. I. C.

PERSMATERIAAL VAN DE GROEPEN VAN INTERNATIONALE COMMUNISTEN

ADMINISTRATIE:
H. CANNE MEIJER
TRANSVAALSTRAAT 125 (o)
'A'DAM' GEM. GIRO C 2885

Dit persmateriaal wordt
aan belangstellenden
gratis toegezonden.

Stuur ons uw vrijwillige
bijdrage.

DOELSTELLING:

De ontwikkeling van het kapitalisme voert tot steeds heviger crisissen, welke in steeds groter werkloosheid en telkens diepere ontwrichting van het productieapparaat hun uitdrukking vinden, waardoor miljoenen arbeiders buiten de productie staan en aan de uit-hongering zijn prijsgegeven. De thans op den voorgrond tredende rationalisatie van het bedrijfsleven versnelt het tempo van deze ontwikkeling.

De toenemende verarming en de steeds groeiende onzekerheid van bestaan dwingen de arbeidersklasse den strijd voor de communistische productiewijze aan te binden. De groepen van Internationale Communisten wekken de arbeiders in dezen strijd op, het beheer en de leiding van productie en distributie volgens algemeen geldende, maatschappelijke regels ZELF ter hand te nemen, om zoo DE ASSOCIATIE VAN VRIJE EN GELIJKE PRODUCTIEN te verwezenlijken.

De groepen van Internationale Communisten zien den wezenlijken vooruitgang der arbeidersbeweging in de ontwikkeling van het zelfbewustzijn der arbeiders. Daarom plaatsen ze zich tegenover de leiderspolitiek van de parlementaire partijen en van de vakbeweging en stellen de leuze:

ALLE MACHT AAN DE ARBEIDERSRADEN!
DE PRODUCTIE IN HAN-
DEN VAN DE BEDRIJFS-
ORGANISATIES!

ALLE MACHT AAN DE ARBEIDERSRADEN!
DE PRODUCTIE IN HAN-
DEN VAN DE BEDRIJFSORGANISATIE'S!

M A R X I I S M E E N S T A A T S C O M M U N I S M E .
HET AFSTERVEN VAN DE STAAT.

MET DE VEROVERING DER PRODUCTIEMIDDELEN ZET DE
ECONOMISCHE REVOLUTIE IN.

Is de heerschappij der arbeidersklasse in een industrieel land tot werkelijkheid geworden, dan staat het proletariaat voor de taak, de omvorming van het economisch leven op nieuwe grondslagen, op die van de gemeenschappelijke arbeid, te beginnen. De opheffing van het privaat bezit is gemakkelijk uitgesproken: het zal de eerste maatregel van de politieke heerschappij van de arbeidersklasse zijn. Maar dit is slechts een rechtskundige daad, die de grondslag voor het werkelijk economisch gebeuren zal leggen. De werkelijke omvorming en het werkelijk revolutionaire werk begint dan eerst.

HET LENINISTISCHE STAATSCOMMUNISME.
DE LOONARBEIDER BLIJFT LOONARBEIDER.

Voor zoover dit probleem door de officieele communisten behandeld wordt, geldt het als een uitgemaakte zaak, dat de staat deze taak te volbrengen heeft,

De Russische bolsjewistische partij heeft de gedachte van het aan de staat brengen der productiemiddelen konsekwent doorgevoerd sinds de revolutie van 1917. Dat dit slechts op beperkte schaal gelukt is, ligt aan de achterlijke toestand der maatschappelijke productie in Rusland; tot op zekere hoogte een natuurlijke grens, die aan het aan de staat brengen der productiemiddelen gesteld is. Het is daarom dan ook niet de vraag, of en tot welke omvang het doorvoerbaar is, maar veeleer, of HET AAN DE STAAT BRENGEN DER PRODUCTIEMIDDELEN door de overwinnende arbeidersklasse, zoals dit in de bolsjewistische theorie en praktijk naar voren komt, DE WEG IS, DIE NAAR HET COMMUNISME VOERT.

Hierop heeft de ontwikkeling van het Russisch bedrijfsleven onder bolsjewistisch bestuur een duidelijk antwoord gegeven. Het staat heden vast, dat de arbeiders in het aan de staat gebrachte deel van het bedrijfsleven LOONarbeider gebleven is. De staat is in de plaats van de vroegere privaatkapitalisten gekomen, en aan deze verkoopt hij zijn arbeidskracht. De staat stelt daarbij dit loon bij de wet vast en laat door de vakvereniging, die zelf staatsorgaan geworden is, de uitvoering van de arbeidswetten regelen. De loonwetten, die op het oogenblik in Rusland in werking zijn geven 17 loonklassen te zien, verder stukloon, premies, enz. In een woord :

DE AAN DE STAAT GEBRACHTE INDUSTRIE BERUFT EVENALS DE PRIVAATKAPITALEN OP DE UITBUITING DER LISTISCHE PRODUCTIE OP DE UITBUITING DER ARBEIDSKRACHT.

DE STAATSBUREAUCRATIE WORDT HEERSCHENDE KLASSE.
 SOWJETVERKIEZINGEN ZIJN IN DIT SYSTEEM EEN WASSEN NEUS.
 DE "VRIJE" ARBEIDERS VEROVEREN TEN SLOTTE "MEDEZEGGENSCHAP".

De staat zelf - die men in Rusland de staat van arbeiders en boeren noemt - staat als bezitter der productiemiddelen TEGENOVER de klasse der loonarbeiders. De gecentraliseerde bovenste spits van de staatsbureaucratie is wetgevend en uitvoerend orgaan van de staat en tegelijk leider der productie. Ze neemt de plaats in, die het monopoliekapitaal in het privaatkapitalisme heeft, en ze vertegenwoordigt feitelijk de nieuwe heerschende klasse : staatsbureaucratie en boerenklasse. De arbeiders verkopen aan deze staat hun arbeidskracht, maar kunnen dat alleen volgens de arbeidswetten, waarin de prijs en de arbeidsvoorwaarden door de staatsbureaucratie is vastgesteld. Een ongehoord scheppe uitbuiting wordt zoo door de wet voorgeschreven en tegenstand in principe als contrarevolutionair onderdrukt. Discipline en het zich onderschikken aan de staat voltooiën verder deze dwangorganisatie. Men vraagt zich vergeefs af, waar hier de eerste eisch van het communisme : "bevrijding van loonarbeid" verwezenlijkt is.

 Anderzijds worden de arbeiders, zooals trouwens de heele bevolking, naar de sowjetverkiezingen en de deelname aan partij- en vakverenigingsleven verwezen voor het beïnvloeden van economie en politiek van de staat. Als men echter bedenkt, dat de sowjetverkiezingen door de almachtige staatsbureaucratie (en de bezittende boerenklasse) beslissend beïnvloed worden, dat partij en vakorganisatie een machtig instrument van de bureaucratie zijn, zal men erkennen dat de invloed van het proletariaat zich langs deze weg niet kan doorzetten. ER BLIJFT PRAKTISCH NIET MEER VAN OVER DAN DE DOOR DE SOCIAALDEMOCRATEN OOK IN HET KAPITALISME GEEISCHEE "MEDEZEGGENSCHAP" DER ARBEIDERS.

DE "ASSOCIATIE DER VRIJE EN GELIJKE PRODUCENTEN".

Volgens Marx is de staat een speciaal onderdrukkingsinstrument - in het kapitalisme : tot onderdrukking der arbeidersklasse; - onder de proletarische dictatuur : tot het n. erhouden der bourgeoisie en der contrarevolutie. Daardit volgt echter nog lang niet, dat de staat in een communistische maatschappij door centrale leiding en concentratie van het heele economische leven tot uitsluitende macht in de samenleving moet worden. Juist integendeel hebben Marx zoowel als Engels het standpunt ingenomen, dat het kenmerk van een communistische samenleving in "DE ASSOCIATIE VAN VRIJE EN GELIJKE PRODUCENTEN" bestaat, en dat de staat, als er niets meer te onderdrukken is, - dus als de tegenstand der bourgeoisie en de ~~ide~~ ideologische beïnvloeding der arbeiders door deze overwonnen ~~is~~ -, moet verdwijnen. De "associatie der vrije en gelijke producenten" heeft geen klassentegenstelling meer en daarmee is in zulk een samenleving de staat als machtsinstrument overbodig geworden.

Lenin is de grondlegger van het STAATSCOMMUNISME. Waar hij in "STAAT EN REVOLUTIE" de grondpeiler voor deze theorie opricht, beroept hij zich op Marx en Engels. Wel is waar is dit geschrift als verdediging der proletarische dictatuur tegen het mensjewisme geschreven en in dit opzicht een blijvende verdienste, maar de vorm, die deze dictatuur volgens Lenin aan moet nemen, is in strijd met de opvattingen, die de grondleggers van het wetenschappelijk communisme erover hadden. Dat is zelfs te zien aan de citaten, die Lenin uit de geschriften van Marx en Engels maakt. Zoo citeert Lenin o.a. Engels :

"De staat bestaat dus niet sinds eeuwig. Er hebben maatschappijen bestaan, die van staat en staatsmacht geen begrip hadden. Op een bepaalde trap der economische ontwikkeling, die met een splitsing der maatschappij in klassen noodzakelijk verbonden was, werd door deze splitsing de staat een noodzakelijkheid. Wij naderen nu met rasse schreden een trap van ontwikkeling der productie, waarop het bestaan dezer klassen niet alleen opgehouden heeft een noodzakelijkheid te zijn, maar waarop het een bepaalde hindernis der productie wordt. Zij zullen vallen, even onvermijdelijk, als ze vroeger zijn ontstaan. MET HEN VALT ONVERMIJDELIJK DE STAAT, DE MAATSCHAPPIJ, DIE DE PRODUCTIE OP DE GRONDSLAG VAN VRIJE EN GELIJKE ASSOCIATIE DER PRODUCENTEN ORGANISEERT, zet de heele staatsmachine daar, waar ze dan behooren zal : in het museum van oudheden, naast het spinnewiel en de bronzen bijl".

(Staat en revolutie, blz 17)

Engels zegt op een andere plaats, dat de productiemiddelen staatseigendom zullen worden, de staat neemt ze in naam der samenleving in bezit. Daarom grondvest Lenin zijn theorie op dez uitspraak.

Maar het moet een eigenaardige staat zijn, want hij wordt alleen geschapen (dictatuur van het proletariaat), om slag op slag alle macht weg te geven, zich langzamerhand overbodig te maken.

Hoe nu echter, als de staat "het bestuur van zaken en de leiding der productieprocessen" in zijn hand konsentreert, en zoo door middel van de beschikking over het productieapparaat de arbeiders des te zekerder beheerscht?

Als het bestuursapparaat in handen ligt van een kleine partij die ook over de politieke macht beschikt, gaat het in werkelijkheid om de beheersching der breede massa's. Ook de uitvlucht, dat deze partij "de partij van het proletariaat" is, verandert hieraan niets. Men moet altijd bedenken, dat dit bestuursapparaat, zooals het Russische voorbeeld leert, als CENTRAAL ORGANISATORISCH APPARAAT alleen van het centrum uit beheerd kan worden. Binnen dit apparaat is voor "vrije producenten" (de arbeiders) geen plaats. Het zou niet overeen komen met een centrale leiding. Daardoor zien we dan ook dat straffe discipline, het zich onderschikken aan de bevelen der bovenste leiding tot een geloofsdogma der Russische economie en politiek geworden is.

De Sowjetverkiezingen moeten - in de theorie - de waarborg leveren, dat de staat, die "in naam der samenleving" de productiemiddelen overneemt, ook werkelijk in naam der maatschappij de zaken beheert, en het productieapparaat leidt. De praktijk wijst uit, dat de staatsbureaucratie haar plannen met alle machtsmiddelen doorzet, en dat ervan de sowjetverkiezingen niets terecht komt. Dus een beïnvloeding van het staatsbeheer door sowjetverkiezingen vindt niet plaats, ook niet in de staatspartij (K.P.R.) en de vakvereniging. De staatsbureaucratie laat een andere dan haar eigen politiek niet opkomen. Het hoeft niet nog gezegd te worden, dat de democratie in dit staatscommunisme, namelijk partij en vakverenigingsorganisatie en sowjetverkiezingen geen waarborg kan leveren, dat de staat afsterft, zooals Marx en Engels dat eischten en ook Lenin het voorstelde.

DE IN EEN HAND GECENTRALISEERDE PRODUCTIE
BEPAALT EEN NIEUWE VORM VAN OVERHEERSCHING.
DE STAAT KAN DAARDOOR N I E T AFSTERVEN.
DE DEMOCRATIE KAN EVENMIN AFSTERVEN. DE DEMOCRATIE
BLIJFT HET VIJGEBLAD OM DE ONDERDRUKKING TE VERSLUIEREN.

Wij maken de gevolgtrekking, dat deze regeering of centrale leiding niet afsterven kan, maar juist integendeel zich steeds meer moet bevestigen, als gevolg van het op deze wijze in bezit nemen der

productiemiddelen. Het beteekent metterdaad het ondergeschikt maken van de producenten, die vrij willen zijn, ~~xxxx~~ aan de regering, hun economische afhankelijkheid van haar en daarmee ook hun beheersching. Als troost hebben ze dan het uitzicht, dat ze hun eigen overheersching in overeenstemming met hun belangen kunnen vormen. Deze weg ligt echter buiten hun functie als producenten, het is de weg der democratie.

Ongetwijfeld : als producenten vormen de arbeiders een macht, maar als zoodanig moeten ze zich schikken onder de centrale leiding. Buiten de bedrijven zouden ze alleen dan een beslissende macht zijn, als ze de wapens in handen hadden. We zien echter in Rusland, dat de arbeiders ontwapend werden en dat daarentegen een rood leger gevormd werd, datter beschikking van de centrale regering staat. Daardoor is in deze democratie niet de minste invloed van de arbeiders. In wezen onderscheidt ze zich in niets van de burgerlijke ~~democratie~~ democratie en valt er tegen een stevig zittende bestuursbureaucratie niets mee te beginnen. (Dat dit in Rusland zoo gekomen is, ligt allereerst aan de sociale verhoudingen in dat land. Deze hebben dan ook het Russische staatscommunisme de overwinning bezorgd. Tegelijk kan men echter hieruit zien, wat een slag het voor de arbeidersklasse moet zijn, als in hoogkapitalistische landen geprobeerd wordt, het staatscommunisme naar Russisch model door te voeren).

c Het resultaat van het in bezit nemen der productiemiddelen door de staat volgens de theorie van Lenin, dus hun CENTRALE ORGANISATORISCHE leiding en beheer, zal daardoor een nieuwe, sterker wordende staat en wel een onderdrukkingsinstrument der heerschenede bureaucratie zijn. De democratie is dan net als in de burgerlijke maatschappij het vijgeblad, dat de nieuwe overgeersching der ~~xxxx~~ arbeiders moet bedekken.

Ondanks dat heeft Lenin in "Staat en revolutie" uitgesproken, dat deze staat afsterven moet, ja, hij komt zelfs tot de juiste gevolgtrekking, dat de democratie eveneens moet afsterven.

"Het "afsterven", of zelfs nog plastischer en dieper op de zaak ingaande - het "inslapen" heeft bij Engels volkomen duidelijk en bepaald betrekking op het tijdstip NA "het in bezit nemen der productiemiddelen door de staat in naam der geheele maatschappij", dat wil zeggen NA de sociale revolutie. We weten alle, dat de politieke vorm van de staat dan de volkomenste democratie is. Maar bij geen der opportunisten, die schaamteloos het marxisme verdorren en versteenen, komt het op, dat Engels hier dus van het "afsterven" en "inslapen" der DEMOCRATIE spreekt.

(Staat en revolutie, blz 20).

Ongetwijfeld bedoelt Lenin daarmee de democratie in het staatscommunisme. Afgezien van de werkelijke ontwikkeling in Rusland, die een tegenovergestelde is, rest ons niets dan de woordelijke herhaling van de woorden van Engels daar tegenover te stellen :

"IN DE PLAATS VAN EEN REGERING OVER PERSONEN KOMT HET BEHEER VAN ZAKEN EN DE LEILING VAN PRODUCTIEPROCESSEN. DE STAAT STERFT AF."

Het is duidelijk, dat de theorie van Lenin hier met zichzelf in tegenspraak is,

DE TEGENSTELLING IN DE LENINISTISCHE STAATSTHEORIE.

Zaak is dus, de tegenspraak in de Leninistische staatstheorie bloot te leggen. Wanneer het afsterven van de proletarische staat en met haar van haar democratie, bereikt moet worden, kan men niet tegelijkertijd de maatschappij politiek en economische onder de strafste centrale leiding der regering dwingen. Want dit komt neer op het bestaan van een nieuwe staat met grootere en verder gaande machtsbevoegdheid dan de burgerlijke staat in het kapitalisme heeft. Dat deze echter op een gegeven tijdstip haar macht vanzelf loslaten zou, ja, ook maar zelfs in staat daartoe zou kunnen zijn, zonder ineenstorting van het geheele centraal opgebouwde productie- en bestuursapparaat, dat kunnen slechts politieke zuigelingen gelooven. Integendeel zal hij probeeren zijn macht te bevestigen en tot een geweldig onderdrukkingsinstrument groeien, zooals nog geen samenleving er een gezien heeft.

Ook een nieuwe heerschenskaste groeit in dit nieuwe staatscommunisme op. Het zijn de uit de arbeiders omhoog gestegen leiders en de overloopers uit de bourgeoisie, die zich in dienst stellen van het staatscommunisme en zich meester maken van het centrale bestuursapparaat. Juist dit komt in het hedendaagsche Rusland duidelijk aan het licht. Slechts een verdwijnend klein deel van de Russische arbeiders was in staat een leidende functie in te nemen in het bestuursapparaat van de aan de staat getrokken productie. Men moest om de zaak aan de gang te krijgen, de beambten en de leiders van het kapitalistische systeem overnemen. Deze nu, als communisten gelegitimeerd door opname in de Communistische Partij, beheerschen te zamen met de bevoegde arbeiders, - de leiders -, de productie van het land. Ze vormen een nieuwe heerschenskaste en gebruiken hun machtspositie ook heden reeds om materieel een veel betere plaats in te nemen dan de arbeiders. Hoerende klachten der Russische arbeiders, die tot in de officieele kranten - zooals de "Prawda" - doordringen (dat wil heel wat zeggen in het huidige Rusland) vestigen de aandacht er op, dat de bureaucraten slechts voor henzelf zorgen, zonder acht te slaan op de meest krasse noodtoestanden van de arbeiders. Daarom is het ook niet verwonderlijk, dat in Rusland zelf het woord "SOWJET-BOURGEOISIE" ontstaan is.

Het staatscommunisme staat in tegenstelling tot de stelling, dat de staat in het communisme afsterven moet. Slechts één van twee kan mogelijk zijn : óf staatscommunisme, d.w.z. centrale organisatorische leiding en bestuur van de productie door de staat - dan blijft de staat, en versterkt zijn macht - óf het afsterven van de staat en de democratie, terwijl de maatschappij tot de associatie van vrije en gelijke producenten overgaat en daardoor een staatsonderdrukkingmacht overbodig wordt. Dan echter moet het centrale apparaat der leiding der productie door de staat vallen.

LENIN ALS STAATSCOMMUNIST.

Het is van belang aan te toonen, dat niet slechts de praktijk van het Russische staatscommunisme dit nieuwe staatsonderdrukking-apparaat heeft doen geboren worden, maar dat Lenin reeds in "STAAT EN REVOLUTIE" (1917) de grondtrekken hiervan scherp teekende. Hij schrijft daarover het volgende :

"Een geestig Duitsch sociaal-democraat uit de jaren '70 tot '80 der vorige eeuw noemde de POST het voorbeeld der socialistische maatschappelijke orde. Dat klopt. Tegenwoordig is de post een bedrijf, dat naar het voorbeeld van het kapitalistische monopolie van de staat is georganiseerd. Het imperialisme verandert gaandeweg alle trusts in organisaties van deze soort. Boven de "eenvoudige" werkenden, die zich afjakkeren en gebrek lijden, staat hier de burgerlijke democratie. Maar het mechanisme van het algemeen openbaar bedrijf staat hier reeds gereed. De kapitalisten ter neder werpen, door de ijzren vuist der gewapende arbeiders de tegenstand dezer uitbuiters breken, de bureaucratistische machine van de tegenwoordige staat vernietigen, - en we hebben een van het "parasietendom" bevrijd, technisch hoog toegerust mechanisme voor ons, dat de vereenigde arbeiders zelf volkomen in beweging zetten kunnen, wanneer zij technici, opzichters en boekhouders aanstellen en hun ALLE arbeid, evenals de arbeid van ALLE staatsambtenaren in 't algemeen, met het arbeidsloon betalen. Dit is een geheel concrete praktische taak, die, wat alle trusts betreft, terstond te verwezenlijken is en de werkenden voor uitbuiting beschermt."

"De geheele volkshuishouding georganiseerd naar het voorbeeld van de post, zoodat de technici, boekhouders en ALLE ambtenaren niets meer tractement krijgen dan de arbeider loon krijgt, onder controle en onder leiding van het gewapende proletariaat - dat is onze eerste taak."

(Staat en revolutie, blz 50)

Onomwonden zegt Lenin hier, dat de centrale leiding en het beheer van de productie in het staatscommunisme naar het voorbeeld der post, of liever, op de wijze van een staats-kapitalistisch monopolie geschieden zal. "Technici, opzichters, boekhouders, zooals in het algemeen ALLE staatsbeambten" zijn dan juist staatsbeambten, beambten in het staats-productie-monopolie, dat de geheele productie beheerscht.

"EEN MECHANISME VAN HET ALGEMEEN OPENBAAR BEDRIJF, DAT NAAR HET VOORBEELD VAN HET KAPITALISTISCHE MONOPOLIE VAN DE STAAT IS GEORGANISEERD"; dat is de kenmerkende beschrijving voor het Staatscommunisme, zooals Lenin dat ontwikkelt.

Het is hier noodzakelijk erop te wijzen, dat Engels (en ook Marx op een andere plaats) gezegd heeft: "Het proletariaat verovert de staatsmacht en brengt de productiemiddelen allereerst in staatseigendom". Het heeft de schijn alsof hij hetzelfde zegt als Lenin, maar hij legt er de nadruk op, dat de productiemiddelen "allereerst" in ~~de~~ staatseigendom gebracht zullen worden en hij beweert verder, dat de in bezitname van de productiemiddelen in naam van de maatschappij tegelijkertijd de "laatste zelfstandige daad" van de proletarische staat is.

Hieruit blijkt duidelijk, dat de inbezitname der productiemiddelen slechts een andere daad moet inleiden en deze kan slechts - wanneer men ten minste de leer van Marx en Engels niet op zijn kop wil zetten - "DE ASSOCIATIE VAN VRIJE EN GELIJKE PRODUCENTEN" zijn. Leidt de inbezitname der productiemiddelen door de proletarische staat deze associatie in, dan groeit een "beheer van zaken" en een "leiding van productieprocessen", terwijl de geassocieerde maatschappij van vrije en gelijke producenten haar leven op vrije economische grondslag zelf regelen zal. Slechts in de mate, waarin deze associatie om zich heen grijpt, wordt de onderdrukkingsmacht van de staat overbodig, kan en zal de staat afsterven. Tegelijkertijd echter is ~~dit het~~ ~~in~~ het leven roepen van deze associatie, die het afsterven van de staat bewerkt, de eenige taak van de proletarische dictatuur. Slechts in deze zin kan de uitspraak van Marx en Engels begrepen worden. Marx en Engels hebben er zich wel voor gewacht het in bezit nemen der productiemiddelen door de staat voor te stellen als een "mechanisme van het algemeen openbaar bedrijf, dat naar het voorbeeld van het kapitalistische monopolie van de staat is georganiseerd".

Zoo'n opvatting is slechts het product van een "geestige sociaal-democraat", maar heeft met Marx en Engels niets uit te staan. Lenin heeft hier de wijze, waarop de "geestige sociaal-democraat" de Marxistische leer uitlegt, tot de zijne gemaakt en moest zoo noodzakelijk tot de starre, mechanische opvatting van de socialistische maatschappij komen, zooals hij zich in het staatscommunisme toont. De staat, die het monopolie der productie in handen heeft, vertegenwoordigt hier de maatschappij, - in dit opzicht is niet het geringste onderscheid met de sociaal-democratische theorie der NATIONALISATIE.

"NATIONALISEEREN" en "VERMAATSCHAPPELIJKEN".

Ofschoon Marx geen "schildering" van het communistisch bedrijfsleven gegeven heeft, mag het bekend geacht worden dat volgens hem de regeling der productie "NIET DOOR DE STAAT, MAAR DOOR DE VERBINDING DER VRIJE ASSOCIATIES DER SOCIALISTISCHE SAMENLEVING" tot stand zou

komen, een opvatting, die Marx volgens de reformist Cunow aan de liberaal-anarchistische stroomingen van zijn tijd zou ontleenen. (H. Cunow : "Die Marxistische Geschichts-, Gesellschafts- und Staats-theorie" I, blz 309). Het beheer en de leiding van productie en distributie zouden direct AAN DE PRODUCENTEN EN CONSUMENTEN ZELF toevallen en niet langs de omweg van de staat. De gelijkstelling van staat en samenleving is pas een uitvinding van latere jaren. Ook Engels keerde zich in zijn "Anti-Dühring" tegen het staats-socialisme, waar hij zegt :

"Noch de omvorming in naamloze vennootschappen, NOCH IN STAATS EIGENDOM heft de kapitaalvormende eigenschappen der productiekrachten op. De oplossing kan alleen daarin liggen, dat DE SAMENLEVING openlijk en ZONDER OMWEGEN zich meesters maakt van de productiekrachten, die iedere andere leiding dan de hare ontgroeid zijn. Daarmee treedt de maatschappelijk-planmatige regeling der productie NAAR DE BEHOEFTE van het geheel, zoowel naar die van ieder afzonderlijk, in de plaats van de maatschappelijke anarchie der productie."

Omstreeks 1880-90 werd dit standpunt dan ook nog door de sociaal-democratie ingenomen, wat bijv. heel duidelijk tot uitdrukking komt in een rede, die de oude Liebknecht hield naar aanleiding van de pogingen, om de spoorwegen, de kolenmijnen en andere groote industrieën in handen van de staat te brengen. Hij zei :

"Hoe meer de burgerlijke maatschappij inziet, dat ze zich op den duur niet tegen de stormlopp van de socialistische ideeën verdedigen kan, des te dichter zijn we bij het tijdstip, dat het staats-socialisme in volle ernst geproclameerd zal worden, en de laatste strijd, die de sociaal-democratie te strijden heeft, zal uitgevochten worden onder het parool : "Hier sociaal-democratie -daar staats-socialisme!"

Cunow teekent hierbij aan : "Dienovereenkomstig verklaarde ook het congres (der soc. dem. partij) zich tegen het aan de staat brengen der bedrijven; want sociaal-democratie en staats-socialisme werden "ONVERZOENLIJKE TEGENSTELLINGEN" genoemd."

(Cunow, als boven, blz 340).

In de strijd om "sociale hervormingen" werd dit standpunt echter reeds omstreeks 1900 opgegeven en werd het "nationaliseeren", het aan de staat of gemeente brengen van verschillende takken van ~~een~~ bedrijf, als een steeds verder opschuiven naar het socialisme voorgesteld. In sociaal-democratische terminologie heeten zulke bedrijven dan ook "gemeenschapsbedrijven", ofschoon de producenten met het beheer en de leiding niets te maken hebben.